

OSADZAĆ (47) *vb impf*

o oraz drugie a jasne; -sã- (37), -sa- (8); -sa- *GliczKsiqż, BielSat, BielSjem, SarnStat* (2); -sã- : -sa- *Mqcz* (3:2), *VotSzl* (1:1).

inf osądzać (10). \diamond *praes 1 sg* osądżãm (3). \diamond *2 sg* osądżãsz (1). \diamond *3 sg* osądżã (9). \diamond *3 pl* osądżają (5). \diamond *praet 3 sg m* osądżãł (4). \diamond *3 pl m pers* osądżali (1). \diamond *imp 1 pl* osadzãjmy (2). \diamond *con 3 sg m* by osądżãł (5). \diamond *3 pl m pers* by osądżali (3). \diamond *impers con* by osądżãno (1). \diamond *part praes act* osadzając (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w. s.v. osadzić.

1. *Zakładać, budować* [co] (6) : *BielKron* 25; Iuż wgranicách Książęta grunty odeymuią/ A Wfi/ Miałta/ y Młyny/ gwałtem ofadzãią. *WierKroc* A3v; *GórnRozm* L4v; Lech Napierwłzi Monarcha/ ktori thu naprzod to Panstwo ofadzał/ bel Panem dobrem/ y lafkawem Poddanem swoim *PaprUp* A4.

W przen (2) : (*marg*) Pokorã czyni mądrego. (-) y tã mądrosć stolicy swoie ofadza/ iãko mowi ś. Iãkub/ gdzie tãka pokorã y mierność przemielzkiwa. *SkarKazSej* 661b; Rozum przjrodzony krolestwã y Rzeczypołp: bez kãplãństwã nie ofadza. *SkarKazSej* 678b *marg*.

a. [O gniazdach i siedliskach ptasich: (nagł) Iãko nowe gołębniãce ofadzãć. (-) [...] im wiãcey ich [gołębi] z pierwu w gołębniãce naładzilz tym ony rychley koyce nãpełniã/ á nalepiey ofadzãć księżycã *Lipã Cresc* 1571 585.]

2. *Zaludniać, zasiedlać, zapelniać; frequentare* *Mqcz* [w tym: co (23)] (24) :

osadzać kim (10): Ale czãrt [...] zazdrosciã porużon/ aby Pan Bog przybytkow niebieskich s ktorych wypędzeni lã imi [*Ewã i Adamem*] nie ofadzał/ [...] pokuśil fie pirwey o niã *BielKron* 1v; Ofadzał brãncy ziemiã Polkã Bolesław/ ktorzy liali y orãli po wfiãch pułtych. *BielKron* 349v, 338v; Locum aliquem frequentare, Ludźmi ofadzãć/ Budowãć. *Mqcz* 136d; *OrzQuin* Z4; gdyż on [*Bóg*] chce aby on dom iego swięty/ á ony obfite pãlãce iego byly nãpełnione/ s kthorych strãcił czãrtã mãrnego: á pogãnmi/ á rollicznemi narody rofkazał ofadzãć ony pãlãce á stholy swoie. *RejPos* 159v, 160; *RejZwierc* 56; *PaprUp* H; *PowodPr* 9.

osadzać czym (2): *RejZwierc* 60v; *PaprPan* Ddv. Cf *W przen*.

osadzać na czym (1): *RejWiz* 38. Cf *W przen*.

W przeciwstawieniu: »osadzać ... pustoszeć« (1): Możelz mi wierzyć/ izby Polkã dãleko bogãtłza bylã/ gdyby miãłã miãłt wiãcey/ ale nie tãk żeby nã wolę [!] Krolewłkie poddãni Szlãcheccy wciãkãć mieli. Tãkby niechay ofadzãno/ iãkoby indziey nie pułtośzãło. *GórnRozm* L4v.

W połączeniu szeregowym (1): krolestwã/ pãństwã/ myãłtã/ wsi/ yãkoby zãczynãć y stãwić/ ofadzãć myano/ nye doklãdãyãć fie rzemyęsnikow. *GliczKsiqż* G6.

Zwrot: »osadzać pustynie, puste pola« [szyk zmienny] (2:1): Rzãdził tho stãdo Pãńłkye/ ktożby dobrowolnie/ [...] Twãrde mieylcã opatrzał/ ofadzał pułtynie *RejWiz* 71v; *BielKron* 340v; Iużby fie stãrãć mogli [*Polacy*] aby pułte polã/ Ofadzãli/ á lnãdnie/ bo tãk dobra rola. *RejZwierc* 247.

Szeregi: »budować i osadzać« (1): Pan Ieruzãlem wiernych fwych buduie y ofadza *LubPs* ff2v.

»osadzać i rozmnażać« (1): Abowiem dwoie on [*Bóg*] krolestwo swoie ofadzãć y rozmnażãć raczy: Iedno ono niebieskie/ gdzie iest swięty Mãyestãt iego [...] / A toć iest to Krolestwo drugiey iego [...] / ktore tu fobie mnożyć á rozlzyrzyć nã tey zyemi raczy. *RejPos* 53.

W przén (7) : Gdyż [Bóg] rofkazał [!] rodzicom co przed námi byli/ Aby ku iego chwale tu fwiát ofádzili. Aczkoľwiek y ci [księża] przedfię dofyć ofadzaią/ Ale gdzyeś ná przedmieściu gdzye ich máło znaią. [...] Dybie kątem omácmie iáko w lefie zaiąc. Gdy fie boi Puhaczá á fámice ízuka/ Tákież náfz miły pater gdy w vlicy kuka/ Aby mu fie Gżegzołká gdzye w kącie ozwála *RejWiz* 38, 70; *ZAcni* to zówždy ludzye/ byli Herburthowie/ Y rzadko pułtki ználazł/ miedzy nimi w głowie. Pilnie ią ofádzáli/ cnotą á bącznością *RejZwierz* 60v; *RejPos* 15v, 53v; *PaprPan* Ddv; *KlonWor* 41.

3. Osiedlać, lokować, umieszczac [kogo] (8) : bo fie iuż thám [*w Ieruzalem*] była rofciągnęła moc y zwirzchność Rzymńka/ kthora y dziś włada wżędy po wżemu fwiátu/ á rozfzyrza/ á mocno ofadza miefzczány fwoie. *RejAp* 93.

osadzac na czym (2): *RejPs* 216; Kmieciá nie ofadzác ná roley ktory rolnych robot nie vmie *GostGosp* 30.

osadzac w czym (4): racz miły panie nas vczynic tełz kxiążęty wonem kxięftwie w ktorem ty ofadzałz ony ktorzy fie tobie nawłfem podobaią. *RejPs* 69; Włdząc wielkie złodzieyftwo przes łotry Cygány/ Ofádzaymy ie w polách od Tátárkiey ściány. *BielSat* L4 [*idem*] *BielSjem* 27; *VotSzl* B.

a. Obsadzac [kim] (1) : Tedy on [*król eiptski*] wżedfzy do miałt Ptolemáidkích/ wżędzie ofadzał służebnemi/ y ítrałz zoftáwował [*ponebat exercitus in custodiam*]. *BudBib* 1.*Mach* 11/3.

4. Umieszczac na stanowisku, na urzędzie (5) :

osadzac kogo (2): A gdzie Wóytá z Przyśiężniki *Teutonico iure* ofadzaią *SarnStat* 1276. *Cf osadzac kogo na co*.

osadzac kogo na co (1): ná który czás będą mogli [*wojewoda i starosta*] ná fwé mieyfcá ludzi ośiádlé/ mądré/ y w Práwie vczoné ofádzác [*poterint vice sua surrogare JanStat* 456]. *SarnStat* 911.

osadzac co kim (3): Nuż przyiácioły fwymi rádęby ofadzał *MycPrz* I B3v; BAdźciefz wdzyęcni od Bogá iego łáfkí fwiętey/ Ze ty kráie ofadza zacnemi Kfiążęty *PaprPan* H4; Iednoby tego pilno trzeba ítrzedz y doględác częfto/ áby Pánowie Stároftowie vkráinni/ iefliby ktorzy ná Roty bráli/ łługámi fwoimi á zwłáfzczá drobniefzymi/ kuchárzmi / myśliwcámi/ etc. pocztow nie ofádzáli *VotSzl* E4v.

5. Obwarowywac, umacniac; munire (aliquid) Mącz, Cn; firmare locum praesidiis, praesidium in civitate collocare a. civitati imponere Cn (1) : Munio, Obroniam/ vtwierdzam/ Ofadzam. *Mącz* 237a.

6. Oprawiac; distinguere Cn [co czym] (2) : Dactylotheca, Gemma, Perlá/ którą złotem ofadzáyą/ álbo w pierfcień wladzáyą. *Mącz* 77a; Obnecto, id est, obligo, Obowięzuyę/ ze wżąd oplátam/ obwodzę/ ofádzam. *Mącz* 244b.

7. [Ogradzac [czym]: Bo iedni ie [*ogrody*] przekopámi okopuią/ drudzy płotmi z kolá y chroftu vplecionymi: drudzy zás ofadzaią tarnim/ álbo iákim infzym drzewim *Cresc* 1571 142 (*Linde*).]

*** *Bez wystarczajęcego kontekstu* (1) : Praetexo, id est prius facio, seu prius ordino, Naprzód ípráwiam/ zrzádam [!]/ álbo ofadzam/ zařadzam. *Mącz* 453c.

Synonimy: **1. fundowac; 5. obroniac, obwarowywac, utwierdzac.**

Formacje wespółrdzenne cf SADZIĆ.

Cf [OSADZANIE], OSADZAN